

**Oproep aan  
de politiek  
en het  
komende  
kabinet**

**Laat de  
groene  
renovatiegolf  
beginnen!**

A decorative graphic consisting of several thick, wavy lines in a dark teal color, set against a light orange background. The lines originate from the bottom left and curve upwards and to the right, creating a sense of movement and depth.

Het is tijd voor een ambitieus nationaal uitvoeringsprogramma om de verduurzaming van de gebouwde omgeving te versnellen.

Die oproep doen wij, een brede coalitie van marktpartijen, belangenbehartigers en NGO's, aan de politiek en het komende kabinet.

In het Klimaatakkoord is afgesproken om tot 2050 7 miljoen woningen en 1 miljoen gebouwen energieneutraal te maken.

Daarvoor moet het tempo per direct omhoog. Maak de renovatieopgave daarom topprioriteit van de komende regeerperiode.

Dat is goed voor het klimaat, goed voor de economie en goed voor bewoners.

De renovatiedoelstelling uit het Klimaatakkoord mag geen loze belofte zijn. Eerste stap is om tot 2030 1,5 miljoen bestaande woningen te verduurzamen, waarvan ongeveer een derde Energielabel C of lager heeft. Dit geeft ons nog krap negen jaar om de eerste grote stappen te zetten. Het vraagt een enorme logistieke operatie die coördinatie en een strakke planning vereist. Gefaseerd, al dan niet wijkgericht, transparant, kostenefficiënt, met de gemeente als aanjager en het Rijk als systeemmanager. Ons pleidooi is om de komende kabinetsperiode in te zetten op een eerste grote stap in energiebesparing en rendabele decentrale opwekking: van makkelijke ingrepen (laaghangend fruit) en no-regret-maatregelen naar opschaling. Een eerste stap waarin we gebouweigenaren zoveel mogelijk ontzorgen, duidelijkheid geven over wat er wanneer gaat gebeuren en garanties bieden met betrekking tot de betaalbaarheid.

Nederland kan niet achterblijven bij de *Renovation Wave* die op Europees niveau is ingezet. Een versnelling van de verduurzaming is nodig voor het behalen van de klimaatdoelen en biedt veel andere voordelen. Wij stellen voor om nu eerst vooral in te zetten op energiebesparing door isolatie en rendabele vormen van decentrale opwekking. Gebiedsgericht en aansluitend op natuurlijke momenten, zoals een onderhoudsbeurt, verhuizing of verbouwing. Het geeft de markt gelegenheid om op te schalen en met kant-en-klare oplossingen komen. Dit leidt tot schaalvoordelen, zowel in tempo als in kosten. Voor gebouweigenaren is het een kans om hun verouderde vastgoed te verduurzamen en moderniseren. Bewoners profiteren van een lagere energierekening, meer comfort en een gezond binnenklimaat. Door onderhoud, renovatie en transformatie te koppelen aan verduurzaming creëren we een toekomstgerichte gebouwde omgeving.

Inzet op renovatie creëert bovendien direct nieuwe én groene werkgelegenheid. Uit onderzoek blijkt dat investeren in het verduurzamen van gebouwen de grootste banengenerator per geïnvesteerde miljoen euro is. Voor jongeren en zijinstromers maakt een ambitieus, zichtbaar renovatieprogramma het aantrekkelijk om te kiezen voor een baan in onderhoud, bouw & techniek. Hun inzet is keihard nodig om de opgave te realiseren.

Een volmondig, consequent politiek 'ja' voor de renovatiegolf draagt bij aan draagvlak onder eigenaren en bewoners. Door hen een helder en consistent aanbod te doen, met concrete maatregelen op het gebied van isolatie en energiezuinige technieken (indien gewenst inclusief financiering)

kunnen we het makkelijker maken en weerstand wegnemen. Als we de garantie verstrekken dat het een betere, gezondere duurzame woning of gebouw oplevert zonder meerkosten dan kunnen we eindelijk snelheid maken. En als we het slim aanpakken dan kijken we bij het huis aan huis maken van afspraken ook of in het huishouden andere problemen spelen en zorgen we dat daar oplossingen voor komen.

De sociale component is belangrijk: we moeten rekening houden met de impact die de energietransitie op het dagelijks leven heeft. Veel mensen, en vooral die met een lager inkomen, wonen in zeer slecht geïsoleerde en tochtige woningen. Dit leidt naast energiearmoede tot aanzienlijke gezondheidschade. Woningisolatie kan juist bij deze groep de kwaliteit van leven sterk verhogen. Het is daarom aan te bevelen om het isoleren van woningen bij deze mensen te prioriteren. Iedereen moet kunnen meedoen met de energietransitie, niet slechts de *happy few*. Hierbij moeten we ook zorgdragen voor ruimtelijke kwaliteit. Mensen koesteren de esthetiek van hun woning en omgeving, dit mogen we niet uit het oog verliezen.

Alle technieken die nodig zijn om de verduurzaming van de gebouwde omgeving te realiseren, liggen op de plank. De oogst van vele succesvolle pilots en proefprojecten van de afgelopen jaren moet nu leiden tot grootschalige uitrol. We voelen ons gesterkt door de Actieagenda Wonen van Aedes en 33 partners, die volmondig inzet op verduurzaming. Belangrijk is om de corporaties in de gelegenheid te stellen (woonlastenneutraal) aan de opgave te voldoen zonder dat hun belangrijke maatschappelijke doelstelling in de knel komt. Daarnaast is het van belang dat ook particuliere woningeigenaren voluit worden aangemoedigd en in staat worden gesteld om 'mee te doen'.

We vinden ook inspiratie in de oproep van de G4 en G40 steden, die een koers uitzetten voor een geslaagde warmtetransitie in de gebouwde omgeving. Wij zien dat vooral als tweede fase en verwachten dat in minder dichtbevolkte delen van het land (in een overgangsfase) ook hybride oplossingen kunnen bijdragen aan het halen van doelstellingen. We weten wat ons te doen staat en wie er aan zet is. De markt is er klaar voor, het komt nu aan op politieke wil. Laat in 2021 het startsein klinken voor de eerste forse stap op weg naar een compleet energieneutrale gebouwde omgeving in 2050.



ENERGIE  
NEDERLAND



# Ons 10-puntenplan voor de renovatiegolf

1

**Kom tot een meerjarig, landelijk uitvoeringsprogramma tot 2050 met een stevige regierol van de Rijksoverheid om kennis te bundelen en de regionale en lokale uitvoering te coördineren**

Een nationaal financieel en juridisch instrumentarium mag hierbij niet ontbreken, waaronder toereikende standaard- en streefwaarden voor de energiezuinigheid van gebouwen, die leiden tot een additionele CO<sub>2</sub>-besparing ten opzichte van staand beleid.

**Kies voor een grote eerste stap en zet in op energiebesparing door isoleren en rendabele vormen van decentrale opwekking**

Investerings in warmtenetten kunnen worden gestimuleerd door een risicofonds, medefinancieringsmogelijkheid van de overheid en subsidiering van de onrendabele top via de ODE-heffing. In grote delen van het land is op korte termijn nog geen (betaalbare) alternatieve warmtevoorziening beschikbaar. Gebruik daarom ook hybride oplossingen in de overgangperiode. Prioriteer isolatie bij mensen met een lager inkomen (of wijken met veel mensen met een lager inkomen) omdat energiearmoede en gezondheidsschade door slecht geïsoleerde woningen serieuze problemen zijn.

**Sluit zoveel mogelijk aan bij de Europese Renovation Wave**

Maak gebruik van de *Recovery and Resilience Facility* (RRF) van de EU. Hierin ligt een envelop van 5,6 miljard euro klaar voor Nederland, waarvan 37% (ca. 2 miljard) geoormerkt is voor investeringen in duurzaamheid.



Voor meer informatie en verdieping ga naar [renovatiegolf.nl](https://renovatiegolf.nl) of scan de QR code

**Creëer draagvlak door helder en transparant te zijn over doelbereik, tussenstappen en behaalde resultaten**

Zorg voor betrouwbare meetinstrumenten en monitoring om de voortgang te bewaken. Bouw een jaarlijks evaluatiemoment in met de afspraak tot bijsturing als de voortgang onverhoopt achterblijft.

**Zorg dat gemeenten (samen met woningcorporaties en netwerkbedrijven) faciliteren dat marktpartijen een kant-en-klaar aanbod kunnen doen aan gebouweigenaren per wijk, buurt, blok of gebouw, zo mogelijk inclusief financiering**

Maak het VVE gemakkelijk om de stap te zetten. Eenmalige investeringskosten kunnen worden verrekend met de lagere energiekosten (woonlasten- en TCO-benadering). Borg dat mensen die het anders willen doen wél mee kunnen doen met financieringsoplossingen. Dwing mensen niet tot een *one-size-fits-all*.

**Zorg voor een goede dialoog met alle betrokkenen over doelen, aanpak en uitvoering**

Wees consistent, eenduidig, eerlijk en transparant over de kosten. Geef ruimte voor inspraak en medezeggenschap. Stimuleer en ondersteun bewonersinitiatief. En combineer de fysieke aanpak van het huis met aandacht en zorg voor eventuele sociale problemen van de bewoners.

**Voor investeringen die samenhangen met verduurzaming en leiden tot hogere woonlasten dienen aanvullende financiële middelen beschikbaar te zijn**

Bijvoorbeeld verruiming van het Warmtefonds en het door CE Delft nader uitgewerkte vouchersysteem waarmee het onrendabele deel van energiebesparende maatregelen gefinancierd kan worden. Investerings van corporaties en andere verhuurders kunnen via afschaffing of teruggave van de verhuurdersheffing worden gefinancierd. Grote verhuurders kunnen zo hun rol als startmotor waar maken. Zorg dat middelen die nu worden ingezet, zoals ISDE of extra teruggave Energiebelasting, samen komen in één overzichtelijk ondersteuningsinstrument, zodat er een einde komt aan de lappendeken van subsidiemogelijkheden.

8

**Stimuleer de markt tot opschaling, industrialisatie, innovatie en een efficiënt proces door aanbodversterking**

Bijvoorbeeld met tenders voor het bedrijfsleven naar voorbeeld van wind op zee. Daardoor kan de markt corporaties bedienen om hun rol als startmotor waar te maken. Denk hierbij aan slimme samenwerkingsvormen, zoals Resultaatgericht Samenwerken (RGS), waarbij opdrachtgevers en marktpartijen aan vastgoedprojecten werken vanuit een langetermijnstrategie.

**Faciliteer een goede doorstroming op de woningmarkt zodat op natuurlijke momenten zoals een transformatie, verbouwing, onderhoudsbeurt of verhuizing, huizen verduurzaamd kunnen worden**

Door bijvoorbeeld seniorenwoningen te bouwen, komen andere huizen vrij die bewoond gaan worden door gezinnen die op hun beurt vertrekken uit kleine eengezinswoningen. Bij al die verhuisbewegingen is het vaak een aantrekkelijk momentum om het huis te verbouwen, waardoor verduurzamingsingrepen samenvallen met toch al voorgenomen of noodzakelijke investeringen; dat is niet alleen kosteneffectief, maar voorkomt ook extra overlast en hinder. Zorg daarbij voor bijpassend instrumentarium. Stimuleer stapsgewijs verduurzamen door deze aanpak op te nemen in bestaande en nieuwe subsidieregelingen, zoals de Renovatieversneller, ISDE, SEEH etc..

**Zorg dat in de door ons bepleite eerste grote stap woonlasten-neutraliteit langjarig wordt geborgd door goede monitoring**

Creëer een systeem voor marktpartijen om de prestatie van aangebrachte besparingsmaatregelen te garanderen. Denk in de tussentijd na over een eerlijke lastenverdeling voor de tweede grote stap, waarin we in heel Nederland moeten zorgen voor het leveren van duurzame warmte.

10